

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

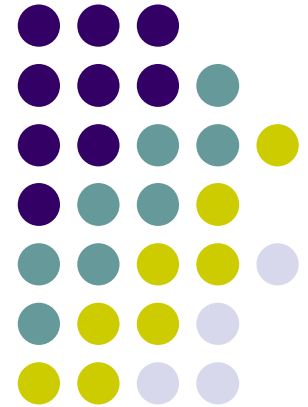

Economic Research Center

“Azərbaycanda Kiçik
Sahibkarlığın İnkişafına Dəstək”
layihəsi

İstixanaların təşkili və fəaliyyəti ilə bağlı qanunvericiliyin tələbləri: tapıntı və tövsiyələr

*Qalib Toğrul,
İqtisadi
Tədqiqatlar
Mərkəzi
Bakı, 5 noyabr*

Təqdimatın mündəricatı

1. İstixanaların (örtülü torpaqların) fəaliyyətinin dövlət qeydiyyatına alınması
2. İstixanaların (örtülü torpaqların) tikintisi və ya quraşdırılması üçün icazənin alınması və tikilinin dövlət qeydiyyatı
3. İstixanalar üçün texniki şərtlərin alınması
4. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına şamil olunan güzəştlər
5. İstixanalarda məhsul yetişdirən sahibkarların ödəməli olduqları vergilər
6. Tapıntı və tövsiyələr

İstixanaların (örtülü torpaqların) fəaliyyətinin dövlət qeydiyyatına alınması

İstixana təsərrüfatları ya fiziki şəxs sahibkar, ya da hüquqi şəxs kimi

Vergilər Nazirliyindən qeydiyyatdan keçməlidirlər.

Dövlət qeydiyyatından iki formada keçmək olar:

- 1) Əyani qeydiyyat;***
- 2) Elektron qeydiyyat.***

İstixanaların (örtülü torpaqların) tikintisi və ya quraşdırılması üçün icazənin alınması və tikilinin dövlət qeydiyyatı

Azərbaycan qanunvericiliyində örtülü torpaqlarda (istixanalarda) kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalı ilə məşğul olmaq üçün xüsusi icazənin alınması nəzərdə tutulmur.

İstixanaların quraşdırılması, tikintisi məsələləri isə Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi ilə tənzimlənir.

Məcələdə tikintisinə icazə tələb olunmayan tikinti obyektləri siyahısında hündürlüyü ən çoxu 3 metr və sahəsi ən çoxu 300 kvadratmetr olan istixanalar və oranjereyalar da var.

İstixanalar üçün texniki şərtlərin alınması. Qaz təchizatı

İstixanaların qaz təchizatına çıxışı

“Qaz təchizatı haqqında” Azərbaycan Respublikasının 30 iyun 1998-ci il tarixli, 13-IQ sayılı Qanunu,

Nazirlər Kabinetinin 12 may 2011-ci il, tarixli, 80 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş “Qazdan istifadə qaydaları” və

“Azəriqaz” İstehsalat Birliyinin baş direktoru tərəfindən təsdiq edilmiş “Qaz qurğularının qaz paylayıcı şəbəkəyə qoşulması üçün texniki şərtlərin verilməsi” qaydaları ilə **tənzimlənir.**

Qazlaşdırılmış istixana təsərrüfatları (abonent sayı və qaz sərfi)

Göstəricilər	2011-ci il		2012-ci il		2013-cü il	
	Abonent sayı	Qaz sərfi (kub metrə)	Abonent sayı	Qaz sərfi (kub metrə)	Abonent sayı	
Fiziki şəxslər						
Bakı şəhəri üzrə	1 588	14 631 492	1 491	17 136 041	1 250	12 679 309
Regionlar üzrə	107	781 105	199	1 069 841	275	1 922 022
Hüquqi şəxslər						
Bakı şəhəri üzrə	42	19 571 336	56	36 837 257	70	50 026 610
Regionlar üzrə	42	18 800 745	87	28 397 431	138	49 329 117
Cəmi istixanalar						
Bakı şəhəri üzrə	1 630	34 202 828	1 547	53 973 298	1 320	62 705 919

İstixanalar üçün

texniki şərtlərin alınması. Elektrik təchizatı

İstixanaların elektrik enerjisi üçün texniki şərt alması “Elektroenergetika haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu (3 aprel 1998-ci il, № 459-IQ), Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 2 fevral tarixli 18 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Elektrik enerjisindən istifadə Qaydaları", Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 27 avqust tarixli 234 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “İstehlakçıların elektrik enerjisi (gücü) alması üçün texniki şərtlərin verilməsi və enerji təchizatı şəbəkəsinə qoşulması Qaydaları” və “Tələb olunan gücü 200 KVt-dək olan sifarişçilərin elektrik enerjisi qəbuledicilərinin (elektrik qurğularının) “ “Bakıelektrikşəbəkə” ASC-nin və abonentlərin 0,4 Kv-luq elektrik şəbəkələrinə qoşulma Qaydaları” ilə tənzimlənir.

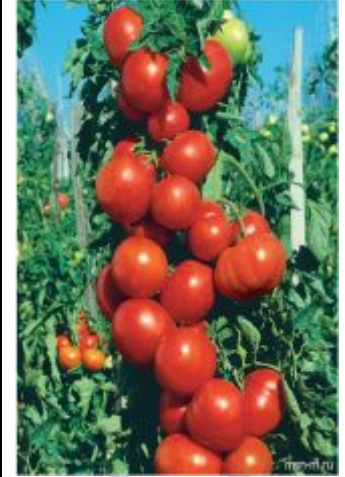
İstixanalar üçün

texniki şərtlərin alınması. Elektrik təchizəti

- **Tikinti obyektlərinin** Enerji Təchizəti Şəbəkəsinə (ETS) qoşulması (qoşulma nöqtəsindən tikinti obyektinə qədər məsafə nəzərə alınmaqla) üçün haqq Azərbaycan Respublikasının Tarif (qiymət) Şurası tərəfi ndən müəyyən olunur.

-**Tikinti obyektləri üçün tələb olunan güc** 7 kVt (7 kVt da daxil olmaqla, mövcud 0.4 kV-luq şəbəkədən) və qeyd edilən tikinti obyektlərindən ETS-də qoşulma nöqtəsi 50 metr olduqda (50 metr də daxil olmaqla), sifarişçi tərəfi ndən qoşulma işləri ilə bağlı xərclər və qoşulma haqqı ödənilmir, ETM texniki şərtlər əsasında (qoşulma ilə bağlı layihə işləri də daxil olmaqla) ETS-yə qoşulma işlərini öz hesabına 15 (on beş) iş günü müddətində həyata keçirir.

“İstehlakçıların elektrik enerjisi (gücü) alması üçün texniki şərtlərin verilməsi və enerji təchizəti şəbəkəsinə qoşulması Qaydaları”

İstixanalar üçün texniki şərtlərin alınması. Suvarma suyu

Suvarma suyu ilə bağlı texniki şərtin verilməsi “Meliorasiya və irriqasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu (5 iyun 1996-cı il, № 116-IQ), Azərbaycan Respublikasının 26 dekabr 1997-ci il tarixli, 418 sayılı Qanunu ilə təsdiq edilmiş Su Məcəlləsi, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 18 mart tarixli 84 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında sudan pullu istifadə qaydaları haqqında Əsasnamə” və Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC-nin daxili qərarı ilə tənzimlənir.

İstixanalar üçün vergi güzəştləri

Aqrar sahədə çalışan fermerlərin, kəndlilərin vergi yükünü azaltmaq məqsədilə **22 mart 1999-cu il tarixli Prezident fərmanı** ilə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları torpaq vergisi istisna olmaqla, digər vergilərdən azad olunub. **2001-ci il 27 noyabr tarixində** isə «Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında» Qanun qəbul edildi. Bu qanuna əsasən, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan hüquqi şəxslər Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş hüquqi şəxslərin mənfəət vergisini, əlavə dəyər vergisini, sadələşdirilmiş sistem üzrə vergini və həmin fəaliyyət prosesində istifadə olunan obyektlərdən əmlak vergisini, fiziki şəxslər Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş əlavə dəyər vergisini və həmin fəaliyyət prosesində istifadə olunan obyektlərdən əmlak vergisini ödəməkdən azaddırlar. **22 noyabr 2013-cü il tarixli** “Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu” ilə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına edilən müddətli vergi güzəştləri **2014-cü il yanvarın 1-dən başlayaraq daha 5 il uzadılıb.**

İstixana sahiblərinin ödəməli olduqları vergilər. Torpaq vergisi

Torpaq vergisinin dərəcələri aşağıdakı qrup torpaqlar üzrə fərqləndirilir:

- *Kənd təsərrüfatı torpaqları;*
- *Sənaye, tikinti, nəqliyyat, rabitə, ticarət-məişət xidməti və digər xüsusi təyinatlı torpaqlar;*
- *Yaşayış fondlarının, həyətyanı sahələrin torpaqları və vətəndaşların bağ sahələrinin tutduğu torpaqlar.*

Kənd təsərrüfatı torpaqları üzrə torpaq vergisinin dərəcəsi 1 şərti bal üçün 0,06 manat müəyyən edilib. Nazirlər Kabineti tərəfindən kadastr qiymət rayonları və ora daxil olan inzibati rayonlar üzrə kənd təsərrüfatı torpaqlarının təyinatı, coğrafi yerləşməsi və keyfiyyəti nəzərə alınmaqla, şərti balları müəyyənləşdirilib.

Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının ödəməli olduqları vergilər. Ödəmə mənbəyində vergi

1. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları ödəmə mənbəyində vergini ödəməyə borcludurlar. Bununla bağlı Vergi Məcəlləsində hər hansı güzəşt və ya azadolma nəzərdə tutulmayıb. Məsələn, torpaq və əmlak icarəsi.
2. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları əgər işə işçi və ya işçilər qəbul edərlərsə, mütləq həmin işçilərə görə ödəmə mənbəyində vergi tutmağa borcludurlar.

Tapıntılar

- Dövlət Proqramları çərçivəsində və Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun dəstəyi ilə yaradılan və fəaliyyət göstərən istixanalar istisna olmaqla kiçik təsərrüfatların qeydiyyatı yoxdur.
- Əksər təsərrüfatlar qazla təchiz olunmayıb.
- Kreditə çıxışla bağlı əksər təsərrüfatların problemləri var.
- İstixana təsərrüfatları sığorta olunmayıb.
- Yerli bazarlara təchizatla bağlı problem yaşanmasa da, ixracla bağlı çətinliklər mövcuddur.
- İstixanaların suvarma suyu ilə təmin olunması sahəsində problemləri ya yoxdur, ya da kəskin deyil.
- Elektrik təchizatı ilə bağlı texniki şərtin alınması üçün tələb olunan vəsaitin yüksək olması kiçik təsərrüfatların imkanları xaricindədir.

Tapıntılar

- İstixana təsərrüfatlarının sayı və istehsal etdikləri məhsulların faktiki həcmi rəsmi statistikada düzgün əks olunmur.
- Qaz, su, elektrik üçün texniki şərtlərin verilməsi qaydaları Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə deyil (“Azərenerji” istisna olmaqla), “Azəriqaz” İstehsalat Birliyinin, Meliorasiya və Su Təsərrüfatı ASC-nin və “Bakıelektrikşəbəkə” ASC-nin daxili əmrləri ilə tənzimlənir.
- Kiçik istixana sahibləri aldıkları suya, qaza və elektrikə görə müvafiq birlik və paylayıcı şəbəkələrlə ya müqavilə bağlamırlar, ya bağlanan müqavilələr standart olduğundan belə sənədlərdə sahibkarların mənafeləri nəzərə alınmır, onlara təchizatçıların günahı ucbatından dəyən zərər bütün hallarda ödənilmir.
- İstixanalarda məhsul istehsalı zamanı istifadə olunan pesitisiid və gübrələrin norma və qaydalara uyğun tətbiqinə nəzarətin olmaması.

Təvsiyələr

- **İstixanaların sahibkarlıq subyekti kimi** (fiziki və ya hüquqi şəxs) Vergilər Nazirliyində dövlət qeydiyyatından keçməsi təmin olunmalıdır.
- **Bütövlükdə, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı ilə məşğul olan sahibkarlıq** subyektlərinin, o cümlədən istixana təsərrüfatlarının qaz, suvarma suyu və elektrik enerjisi ilə təmin olunması (texniki şərtlərin alınması) xərclərinin ya dövlət tərəfindən ödənilməsi təmin edilməli, ya da Tarif (Qiymət) Şurası tərəfindən texniki şərtlərin alınması üçün konkret tariflər müəyyən olunmalıdır.
- **Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun güzəştli kreditlərindən** istixana təsərrüfatlarının faydalanması bu tip təsərrüfatların çox olduğu Bakıtrafi kəndlərdə, Tovuz və Şəmkir rayonlarında maarifləndirmə işlərinin gücləndirilməsi vacibdir.
- **Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı ilə məşğul olan fermerlərə**, o cümlədən istixanalara sığorta sahəsində dövlət dəstəyinin verilməsi, mövcud sığorta mexanizminin işlək hala gətirilməsi üçün müvafiq addımlar atılmalı, qanunvericilik dəyişiklikləri həyata keçirilməlidir.

Tövsiyələr

- **Qaz, su, elektrik** üçün texniki şərtlərin verilməsi qaydaları müvafiq qurumların daxili əməlləri ilə deyil, Nazirlər Kabinetinin qərarları ilə tənzimlənməlidir.
- **İstixana şəraitində mal məhsul istehsal edən** sahibkarların su, qaz, elektrik enerjisi ilə fasiləziz, davamlı olaraq təmin olunması həmin xidmətləri həyata keçirən şirkətlərlə bağlanan müqavilələrdə öz əksini tapmalıdır ki, şərtlər birtərəfli deyil, hər iki tərəfin marağına uyğun formada təsbit edilsin.
- **İstixana şəraitində yetişdirilən məhsulun istehlaka yararlılığını təsdiq edən sənəd** Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Dövlət Fitosanitar Nəzarəti xidmətinin Respublika Nəzarət Toksikologiya laboratoriyası tərəfindən birbaşa təsərrüfatdan götürülmüş nümunələr analiz edildikdən yerindəcə verilməlidir. Bu halda birbaşa təsərrüfatdan yerli və xarici bazarlara mal göndərən və tədarükçülərə məhsul təklif edən istehsalçının işi asanlaşar.

